

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Πέμπτη 4 Ιανουαρίου 2024

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α¹

Α1.

Η επικράτηση του ισχυρού, σύμφωνα με το απόσπασμα, συνδέεται με την απομάκρυνσή του από την έννοια του δικαίου. Στον Θουκυδίδη γίνεται φανερό ότι οι εκφραστές της ισχύος από έπαρση στοχεύουν στον αφανισμό του αντιπάλου. Στον Πλάτωνα το δίκαιο ταυτίζεται με την προάσπιση των συμφερόντων των ισχυρών. Η αντίληψη αυτή ανατράπηκε πολύ αργότερα από το κίνημα του Διαφωτισμού. (57 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

Β1.

1. γ
2. α
3. γ
4. β
5. α

¹ Οδηγίες διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Γ΄ τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2023- 2024 (βλ. Δραστηριότητες κατανόησης κειμένου κι Ενδεικτικές εκφωνήσεις).

B2.

α². «Το δίκαιο του ισχυροτέρου, **ίσως να είναι** εκείνο που καθορίζει ανθρώπινες συμπεριφορές και κρατικές δράσεις. Το δίκαιο του ισχυροτέρου **μπορεί να** δημιουργεί νέους συσχετισμούς και να αποκαλύπτει τον κυνισμό και τη μισαλλοδοξία του ανθρώπου.»

β³. Ο συντάκτης του Κειμένου 1 στην τελευταία παράγραφο χρησιμοποιεί καταγγελτικό λόγο για την έλλειψη αλληλεγγύης και σεβασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ελλάδα σε ένα ζήτημα καίριας γεωπολιτικής σημασίας. Αρχικά, κατηγορεί την Ευρωπαϊκή Ένωση για αθέτηση της υποχρέωσής της να προσκαλέσει την Ελλάδα στη Διάσκεψη του Βερολίνου («όπως όφειλε... κυριαρχικά της δικαιώματα.»), αν και αυτό το χρέος της το επέβαλε η αλληλεγγύη προς τα κυριαρχικά δικαιώματα ενός κράτους-μέλους. Χρησιμοποιεί, ακόμη, αρνητικούς χαρακτηρισμούς για την Τουρκία αποκαλώντας την «παραβάτρια» και «παίκτη», οι οποίοι αναδεικνύουν την εκ μέρους της καταπάτηση του διεθνούς δικαίου και την επεκτατική διεθνή πολιτική της, ενώ με τα εισαγωγικά («Δίκαιο») αμφισβητεί το δικαίωμα των ισχυρότερων κρατών να επιβάλουν τη θέλησή τους. Έτσι, έμμεσα καταγγέλλει εκ νέου τον κυνισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον συμμαχεί με μία χώρα σαν την Τουρκία.

B3⁴.

Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου 2 ο συντάκτης υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι τις περισσότερες φορές προσπερνούν μορφές βίας που τις θεωρούν ήπιες,

² ό.π. (Μετασηματισμός γλωσσικών και κειμενικών στοιχείων μέρους του κειμένου).

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο blogs.sch.gr Τροπικότητες του Ρήματος και study4exams.gr Εγκλίσεις και τροπικότητες.

³ Τσολάκης Χ., Αδαλόγλου Κ., Δανιήλ Α., Ζερβού Ι., Λάππα Ε., Τάνης Δ., Έκφραση- Έκθεση (τεύχος Γ'), Υ.ΠΑΙ.Θ./ ΙΤΥΕ «Διόφαντος», σ. 7 (Τρόποι Πειθούς).

⁴ Νεοελληνική Γλώσσα, Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι ... », Δίκτυο κειμένων, Υ.ΠΑΙ.Θ. /ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», σ. 172 (Συνεκτικότητα).

Οδηγίες διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Γ' τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2023- 2024 (Συνεκτικότητα).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2024
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

αφού στην συνείδησή τους έχουν σχεδόν νομιμοποιήσει το φαινόμενο. Μάλιστα, χαρακτηρίζει αυτές τις μορφές ως εκφράσεις «χαμηλής έντασης βίας». Στην τρίτη παράγραφο **επεξηγεί και διασαφηνίζει** σε ποια «χαμηλής έντασης βία» αναφέρεται, παραθέτοντας **παραδείγματα** καθημερινών συμπεριφορών που ενέχουν το στοιχείο της βίας, τις οποίες, ωστόσο, οι άνθρωποι συνηθίζουν να θεωρούν φυσιολογικές και να αδιαφορούν γι' αυτές. Επομένως, η νοηματική σχέση μεταξύ των παραγράφων είναι σχέση **επεξήγησης και τεκμηρίωσης** της θέσης του.

ΘΕΜΑ Γ.**Γ1⁵.**

Σε μια εποχή που κυριαρχεί η υποκρισία, το ποιητικό υποκείμενο, μολονότι προσπαθεί, δυσκολεύεται να μιλήσει με ευθύτητα, να πει «τα πράγματα με τ' όνομά τους», όπως γλαφυρά **επισημαίνει** χρησιμοποιώντας **μεταφορικά τη γλώσσα**. Αναλυτικότερα, παρατηρεί ότι η βία, ανεξάρτητα από την προέλευσή της συγκαλύπτεται, διότι υπάρχει η τάση δικαιολόγησης των κινήτρων που την προκαλούν. Χαρακτηριστικά είναι τα **παραδείγματα** που παραθέτει («λόγου χάρη»), ώστε να καταστήσει σαφή τα εμπόδια που συναντά. Με το **σχήμα άρσης- θέσης** παρουσιάζει τη συνήθη πρακτική διαστρέβλωσης της αλήθειας («όχι ειρηνευτική επέμβαση/ τη βία των πλουσίων και ισχυρών,/ ούτε αναπόφευκτες ακρότητες/ τη βία των φτωχών και καταπιεσμένων»). Αισθητή, μάλιστα, γίνεται η **ειρωνεία** του, όταν αναφέρει ότι από τη μία μεριά, η βία που ασκούν τα ισχυρά κράτη δικαιολογείται ως «ειρηνευτική παρέμβαση», ενώ από την άλλη οι βίαιες εκδηλώσεις των αδύναμων ως «αναπόφευκτες ακρότητες». Το ποιητικό υποκείμενο εξομολογείται (**α' ενικό ρηματικό πρόσωπο** «με») ότι δυσκολεύεται να κατονομάσει απερίφραστα τη βία, καθώς τα ιστορικά

⁵ ό.π. (Λογοτεχνία- παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου).

Λογοτεχνία, Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων, Υ.ΠΑΙ.Θ. /ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». σ. 194- 196 (γλωσσικές επιλογές, ερμηνευτικό σχόλιο, κειμενικοί δείκτες).

Ι. Παρίσης, Ν. Παρίσης, Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων, Υ.ΠΑΙ.Θ. /ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (για τα σχήματα λόγου).

γεγονότα καταγράφονται από την οπτική των νικητών και σύμφωνα με το αφήγημα της ιστορίας κάθε λαού («αναγκαιότητα της Ιστορίας»). Οι εκδηλώσεις της βίας ερμηνεύονται ανάλογα με τις πολιτικές σκοπιμότητες («οι αντίστροφες κινήσεις των πολιτικών») και αναλύονται υποκειμενικά από διάφορους «δημοσιολόγους». Καταλήγοντας, παραδέχεται ότι ο εαυτός του συνιστά το κυριότερο εμπόδιο, στο οποίο δίνει **έμφαση** («κυρίως»), καθώς καθένας μας τείνει να ερμηνεύει τα γεγονότα και να δικαιολογεί συμπεριφορές ανάλογα με τις πεποιθήσεις του αλλά και τις «ενοχές» του.

Συμφωνώντας με το ποιητικό υποκείμενο, θεωρώ ότι η βία δεν αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά, ακριβώς επειδή αξιολογείται διαφορετικά ανάλογα με τον φορέα που την ασκεί, οπότε δεν επιβάλλονται κυρώσεις εξίσου. Οι Διεθνείς Οργανισμοί κωφεύουν και η δικαιοσύνη δεν είναι σε κάθε περίπτωση αδέκαστη. Από την πλευρά τους, οι λαοί συχνά αποδέχονται τη βία του ισχυρού μοιρολατρικά, αφού το δίκαιο της πυγμής διαχρονικά θεωρείται αναπόφευκτη συμπεριφορά.

Σημ. Η απάντηση είναι ενδεικτική και δίνεται για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης. Οι μαθητές κλήθηκαν να εντάξουν στο ερμηνευτικό τους σχόλιο μόνο τρεις κειμενικούς δείκτες.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Ομιλία στο πλαίσιο της τάξης: προφορικότητα, α' και β' ενικό πρόσωπο, οικείο ύφος.⁶

Ενδεικτική ανάπτυξη:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αγαπητοί συμμαθητές,

σήμερα συζητάμε ένα από τα πιο ενδιαφέροντα και, συνάμα, θλιβερά ζητήματα που απασχολούν ή πρέπει να απασχολούν κάθε πολιτισμένο άνθρωπο και κοινωνία: τη

⁶ Study4exams Οδηγίες για τον προσχεδιασμένο προφορικό λόγο.

βία ή το «δίκαιο της πυγμής»⁷, αν προτιμάτε. Σε αυτήν τη βάρβαρη πρακτική συνεχίζουν να καταφεύγουν, δυστυχώς, άτομα ή ομάδες ανθρώπων αλλά και κράτη. Πήρα τον λόγο, αρχικά, για να καταδείξω ότι το «δίκαιο του ισχυρότερου» εξακολουθεί να επιβάλλεται καθημερινά και, στη συνέχεια, για να σας εκφράσω τα συναισθήματά μου, κοινά – θεωρώ – με αυτά των περισσότερων από εσάς.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Α΄ ζητούμενο: πρακτικές ανθρώπων και κρατών

Η άσκηση βίας φαίνεται να αποτελεί αναπόσπαστο χαρακτηριστικό συμπεριφοράς ανθρώπων σε κάθε πτυχή της ζωής τους.

- Συνηθέστατο φαινόμενο η βία, λεκτική, ψυχολογική αλλά και σωματική ανάμεσα στους συζύγους, με συνήθη δράστη το σύζυγο, ο οποίος συχνά φτάνει στον ξυλοδαρμό της συζύγου, τον βιασμό ακόμα και τον φόνο της.
- Γονείς κακοποιούν τα παιδιά τους, με επαχθέστερη έκφρασή της βίας αυτής τη σεξουαλική τους κακοποίηση από τον πατέρα.
- Η αλαζονική, σεξιστική συμπεριφορά πολλών ανδρών σε βάρος του «ασθενέστερου φύλου», με κυριότερη μορφή τη σεξουαλική παρενόχληση και τη στέρηση δικαιωμάτων της στην εργασία.
- Εργοδότες εκμεταλλεύονται την ανεργία, εξαναγκάζοντας τους εργαζόμενους να εργάζονται δίχως ασφάλιση και με μισθούς πείνας.
- Κόμματα και πολιτικοί καταφεύγουν στην ψυχολογική βία του προπαγανδιστικού - δημαγωγικού λόγου, για να χειραγωγήσουν τους πολίτες, καθιστώντας τους φερέφωνα των ιδεολογιών και έρμαια της εξουσίας τους.

⁷ Τσολάκης Χ., Αδαλόγλου Κ., Δανιήλ Α., Ζερβού Ι., Λάππα Ε., Τάνης Δ., Έκφραση- Έκθεση (τεύχος Γ'), Υ.ΠΑΙ.Θ./ ΙΤΥΕ «Διόφαντος», σ.26.

- «Θερμοκέφαλοι» οπαδοί αθλητικών σωματείων, κυρίως ποδοσφαιρικών, προκαλούν βανδαλισμούς στα γήπεδα και συμπλέκονται βίαια με αστυνομικούς και αντίπαλους οπαδούς, με απόρροια πολλούς τραυματισμούς και, συχνά, την απώλεια ανθρώπινης ζωής.
- Κι ως μην παραβλέπουμε ότι βία αποτελεί κι η επιθετική συμπεριφορά οδηγών που εκδηλώνεται με άσεμνες χειρονομίες και υβριστικές επιθέσεις προς τον άλλο οδηγό που, τηρώντας το όριο ταχύτητας, τους καθυστερεί. Το ίδιο κι η παράνομη προσπέραση όπως και η στάθμευση σε διάβαση πεζών, ράμπες πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στο πεζοδρόμιο ή σε θέσεις στάθμευσης που προορίζονται γι' αυτούς.
- Βαναυσότητα είναι, επίσης, η εκστόμιση απειλών προς εκπαιδευτικούς από γονείς και μαθητές, ο προπηλακισμός γιατρών και νοσηλευτών από ασθενείς ή συγγενείς τους, το σπρώξιμο στην «ουρά» στις τράπεζες, στις δημόσιες υπηρεσίες, στα μέσα μαζικής μεταφοράς και ευρύτερα η παραβίαση της σειράς προτεραιότητας. Ο κατάλογος άσκησης βίας, αγαπητοί συμμαθητές, μοιάζει ατελείωτος!
- Ούτε τα κράτη, όμως, «υστερούν» στην εφαρμογή του «δικαίου της πυγμής», δημοκρατικά ή αυταρχικά, αναπτυγμένα ή μη. Αναλυτικότερα:
    - Χώρες του δυτικού πολιτισμού με ισχυρή τεχνολογία και οικονομία- οπότε και πολιτική επιρροή- επεμβαίνουν σε χώρες του λεγόμενου «τρίτου κόσμου». Με την υπεροχή τους στην τεχνολογία, τα αγαθά, τις τηλεπικοινωνίες, τη μόδα, τα προϊόντα και γενικότερα με την πολιτιστική τους βιομηχανία, αλλοτριώνουν και αφανίζουν τους ιδιαίτερους πολιτισμούς των μικρών κι αδύναμων λαών.

→ Οι ίδιες διενεργούν οικονομικό και πολιτικό ιμπεριαλισμό σε βάρος των ανίσχυρων χωρών, ο οποίος εκδηλώνεται είτε με επεμβάσεις στο εσωτερικό τους, ώστε να ανέλθουν στην εξουσία εγκάθετοί τους δικτάτορες, οι οποίοι θα εξυπηρετήσουν, ως πiónια τους, τα οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα, σε βάρος των λαών τους είτε με ολέθριους, για τους ανθρώπους και τις υποδομές των χωρών αυτών, επεκτατικούς πολέμους. Στόχος τους, να απομυζήσουν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές τους και να αυξήσουν τα κέρδη τους. Ταυτόχρονα, οι διεθνείς οργανισμοί και οι συμβάσεις μεταξύ των κρατών για τον σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου εμπαίζονται και περιφρονούνται.

Β΄ ζητούμενο: «τα συναισθήματα»

Οι προσβλητικές αυτές για τον πολιτισμό μας απάνθρωπες πρακτικές, αναπόφευκτα, μου προκαλούν έντονα και οδυνηρά συναισθήματα τα οποία θέλω να μοιραστώ μαζί σας.

- ✓ Καταρχάς, θλίψη, ανασφάλεια και φόβο, γιατί η ανθρωπότητα δεν έμαθε από τα παθήματα της βίας, αλλά συνεχίζει να εξοπλίζεται και να πολεμάει όπως και να θυσιάζει στο βωμό της δήθεν προόδου κι ευημερίας το οικοσύστημα, εξαντλώντας κάθε πλουτοπαραγωγική πηγή, μολύνοντάς το και σκοτώνοντας κάθε μορφή ζωής σε αυτό.
- ✓ Αίσθημα αδικίας, γιατί η βία, από όποιον κι αν ασκείται και με οποιονδήποτε τρόπο, καταρρακώνει κι αναιρεί την ηθική αξία του «δικαίου» στο οποίο, σύμφωνα με τα υποκριτικά λόγια πολιτικών και διανοουμένων, θεμελιώνονται τα λαμπρότερα επιτεύγματα για το αξιακό σύστημα του δυτικού πολιτισμού, όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η ειρήνη, η ελευθερία, τα δικαιώματα ανθρώπου κι ο ανθρωπισμός.

- ✓ Δεν μπορώ, επίσης, να κρύψω τον προβληματισμό μου για την οργή που συχνά οπλίζει το χέρι συνομηλίκων μου, οι οποίοι εσφαλμένα ανάγουν τη βία σε επαναστατική ιδεολογία και νομίζουν ότι με αυτήν αποκαθιστούν τη δικαιοσύνη.
- ✓ Αγανάκτηση κι οργή, γιατί η επιβολή της θέλησης των ισχυρών θίγει όλα όσα πρεσβεύουμε ως νέοι και, πάνω απ' όλα, την ευαισθησία, την καλοσύνη, τον αλtruισμό, τον ιδεαλισμό, την αισιόδοξη ενατένιση του μέλλοντος της ανθρωπότητας. Γιατί ακόμα διαψεύδει ωμά όσα διδασκόμαστε από τους μεγάλους, για να γίνουμε ενάρετοι, ελεύθεροι και πρόσφοροι άνθρωποι στον κόσμο που θα ζήσουμε. Γιατί, τέλος, δεν υπάρχει καμιά «δύναμη» που να επιβάλλει στην ανθρωπότητα το σεβασμό στο «δίκαιο» και στην αξία του ανθρώπου, τιμωρώντας παραδειγματικά τους αλαζόνες που για το στυγνό συμφέρον τους ποδοπατούν τα δικαιώματα ανθρώπων και τα ιδανικά τους.
- ✓ Όλα αυτά αναπόφευκτα προκαλούν σε όλους μας απαισιοδοξία, η οποία εγκυμονεί τον κίνδυνο της αδιαφορίας για τα πολιτικά και κοινωνικά τεκταινόμενα και τελικά την αποχή από τις συλλογικές διαδικασίες, πλήττοντας το δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κλείνοντας την ομιλία μου, φίλες και φίλοι, θα πω ότι τα εύλογα αυτά συναισθήματα δε θα πρέπει ποτέ να γίνουν ηττοπάθεια που οδηγεί στην αδράνεια από μέρους μας. Ούτε, όμως, να οπλίσουν το χέρι μας, με την ιδέα ότι θα απαλλάξουμε τον κόσμο από τη βία ασκώντας βία. Αντίθετα, οπλισμένοι με αξίες έχουμε χρέος να αγωνιστούμε για την αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων. Αυτό, άλλωστε, αποτελεί προσδοκία της ανθρωπότητας στην οποία, εμείς ως νέοι, οφείλουμε να ανταποκριθούμε.

Σας ευχαριστώ.